

יד
מהרי"ע

שערי יצחק השיעור השבועי

של מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
תזריע מצורע ה'תשע"ב
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מו"ר הגה"צ שלמה בן שוקר יגאלי זצוק"ל

אע"פ שדעת הרמב"ם אינה כן. גם בעין חיים כך נטיית הדברים, אם כי ישנם דברים שהחמיר כמאן דאמר שזה דאורייתא. למשל, אם אדם ספר ימים ולא ספר שבועות, למאן דאמר שספירת העומר בזמן הזה דרבנן, יצא. אם אמר, האידנא חמשת עשר יומי בעומרא, ולא אמר שהם שתי שבועות ויום אחד, ספר רק את הימים, למאן דאמר שזה דאורייתא לא יצא יד"ח. הדבר מובא בגמרא מנחות דף ס"ז ע"א, ומשם מקור דין הרמב"ם לפי דעת הכסף משנה, שהרמב"ם מדייק מהגמרא שלדעת אמימר לא צריך לספור שבועות, מאחר והוא סופר רק ז' למקדש, אם כן מספיק לספור את הימים. אכן בתורה כתוב 'תספרו חמישים יום', 'שבעה שבועות תספור', אבל כיון שזה רק ז' למקדש, מספיק לספור ימים. משמע, שזה רק לפי דעתו של אמימר, אבל לפי מה דקיי"ל שצריך לספור גם שבועות, א"כ הכל דאורייתא. כך מביא הרמב"ם וכך פשטות הסוגיא. הברכי יוסף מאריך בעניין, ולפי פשטות הגמ' ודאי שהסוגיות נוטות כפי דעת הרמב"ם שזה דאורייתא. מכל מקום מרן השו"ע פסק שזה מדרבנן, כפי דעת רוב הראשונים, אבי העזרי ועוד, והדבר תלוי גם במחלוקת של פתח בארבעה וסיים בחמישה, ועוד שאלות שיש בנושא זה. כמדומני שהארכנו בזה בעבר, או בל"נ בעז"ה אולי בהמשך.

בכל אופן, יש מקור מפורש לשיטת הרמב"ם במדרש הגדול, במאמר חז"ל בעצם. הרי מדרש הגדול בעצמו היה אחרי הרמב"ם, אבל הוא מביא מאמר שכנראה היה לו מאחד מספרי חז"ל, כי כידוע הרבה ספרים מהקדמונים נאבדו במשך הדורות, ובמדרש הגדול יש אלפי מאמרים שאין לנו אותם בספרים הרגילים שלנו, בש"ס ובכל המדרשים. הוא מביא מאמר בדף ש"ס, תחל לספור, למה נאמר. לפי שהוא אומר ועשית חג שבועות לה' אלדיך, אין לי אלא בפני הבית, שלא בפני הבית מניין? תלמוד לומר 'תחל לספור'. בין בפני הבית, בין שלא בפני הבית. זהו לא פירוש, אלא מדרש. דבר

לק"י

נושאי השיעור:

האם ספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא או מדרבנן, דעת מהרי"ן, וראיה לדעת הרמב"ם ממאמר במדרש הגדול שאינו נמצא בש"ס ובמדרשים.

האם מצות קרבן פסח קיימת רק בזמן שבית המקדש קיים, והאם בזמנינו ניתן להקריב קרבנות. האם מצוות ביעור מעשרות ויודי מעשרות קיימות בזמן שאין בית המקדש קיים, מה הדין אם לא עשה ביעור בערב שביעי של פסח, או שלא עשה וידוי, מה הקשר בין פסח לידוי מעשרות, מדוע נקראים פסוקים אלה בשם "וידוי" מעשרות, דין פרוטה חמורה, והאם מותר להתוודות בשבת ויו"ט. חלק השו"ת: עמידה בצפירה. הלל ביום ה' באייר. חילול מעשר על סוכר.

האם ספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא או מדרבנן, דעת מהרי"ן, וראיה לדעת הרמב"ם ממאמר במדרש הגדול שאינו נמצא בש"ס ובמדרשים.

כתוב בתורה, שבעה שבועות תספור לך, מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות [דברים ט"ז ט']. האם ספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא או מדרבנן, זו מחלוקת בין הפוסקים. הרמב"ם כותב במפורש [הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ד] שזה נוהג בזמן הזה, אע"פ שאין לנו קצירת העומר שזמנה מט"ז ניסן עד שמקריבים את לחם הביכורים בחג השבועות, משום שאלו שתי מצוות, קצירת העומר, וספירת העומר. למרות שיש קשר בין הדברים, אבל אין האחד מחייב את השני. ואע"פ שאין לנו את האפשרות לקיים את המצוה בשלמותה, בכל אופן ספירת העומר גם בזמן הזה היא מדאורייתא. וישנם עוד כמה ראשונים הסוברים כמוהו. מצד שני, מרן השו"ע [או"ח תפ"ט] סובר שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן. הדבר מפורש בבית יוסף, ויש נפק"מ להרבה עניינים, ספיקות ושאלות, האם זהו ספק דאורייתא או ספק דרבנן.

ממהרי"ן בשו"ת פעולת צדיק נראה במפורש, שהוא סובר שזהו מדרבנן, כפי דעת מרן,

שאינם נמצא לפנינו, לא בספרא ולא בספרי ולא במכילתא או בתוספתא ולא בש"ס ולא בשום ספר מחז"ל, גם לא במפרשים. דהיינו, אלו דברים שא"א לכווין אליהם בתורת סברא או השערה. הוא אומר כך, ועשית פסח. מה פסח אין אתה עושה אלא בבית הבחירה, אף עיבורין לא תהא מעבר אלא בבית הבחירה. דהיינו, יש פה היקש מהפסוק הזה. מה זה ועשית פסח? קרבן פסח. מה קרבן פסח אין את עושה אלא בבית הבחירה, כי דווקא בבית המקדש אפשר לעשות קרבן פסח, אף עיבורין לא תהא מעבר אלא בבית הבחירה. דהיינו, לעבר שנים ולקבוע חודשים. אצלנו בלוח שנה זה כבר מסודר, כי בעוונותינו הרבים איננו מקדשים עפ"י הראייה, ולא עפ"י עדים, לנו יש כבר לוח מסודר, עד שיבוא גואל צדק ונחזור לקדש את החודשים עפ"י עדים ולעבר את השנים.

הלכה זו מובאת בכמה מקומות, מצויין פה בהערות, מכילתא בא סוף פ"ב, אין מעברין את השנה אלא בבית דין הגדול שבירושלם, ומקומו היה בלשכת הגזית. וכן בסנהדרין דף י"א ע"ב וכו'. אבל דבר זה נלמד מפסוק זה, כמו שקרבן פסח אינו אלא בבית הבחירה, גם העיבורין, אין אפשרות לעבר אלא רק בבית הבחירה. צריך להיות סנהדרין בלשכת הגזית, ורק הם יכולים להחליט שהשנה תהיה מעוברת. מה הפירוש 'שמור את חודש האביב? התורה מדגישה, שלמרות שאנו מקדשים את החודשים ע"פ הלבנה, אעפ"כ שמור את חודש האביב. דהיינו, הרי נאמר החדש הזה לכם ראש חדשים, הראה הקב"ה למשה רבינו את הלבנה ואמר לו 'כזה ראה וקדש'. הראה לו את המולד, את הלבנה בחידושה, ועפ"י זה נקבע החודש. אולם, בין חודש אחד לשני יש שלושים יום בערך, אבל לא במדויק, אלא זה עשרים ותשע יום, שתיים עשרה שעות, ותשע"ג חלקים. וסימנך, כ"ט י"ב תשצ"ג. זהו המולד המדויק שהיה רק לחכמי ישראל במסורת, ברוח הקודש ובנבואה, כי דבר זה א"א היה לדעת לבד. אפילו בזמנינו, עם כל

שרק חז"ל יכולים להגיד. כמו שישנם הרבה מאמרים שהיו בפני הרמב"ם, והרבה פעמים כשלא יודעים מה המקור שלו, אומרים שמצא איזו ברייתא באיזה ספר, או שהיה לו איזה מקור בגאונים, בקדמונים. א"כ פה, כנראה היה להרמב"ם את המאמר הזה, ובכל אופן בודאי שמאמר זה מחזק את שיטתו. כתוב פה במפורש, שהדבר נלמד בגלל יתור בפסוק, דהיינו מהכפילות, שבעה שבועות תספור לך, מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות.

ולמעשה, בעל אור החיים אמר כך מעצמו, ומסברא תירץ כך. הוא כותב, צריך לדעת, למה כפל לומר תספור שבעה שבועות. הוא אומר שני תירוצים, תירוץ ראשון, ואולי כי בא לומר להם, אם לא היתה קמה להחל בה חרמש, ובא מן העליה, אף על פי כן תחל לספור שבעה שבועות. דהיינו, אם אי אפשר היה לעשות את קצירת העומר מתבואה חדשה, ויש רק חטים ישנות שמונחות בעליה, כך הנידון בגמ' מנחות דף פ"ג ע"ב, א"כ בדיעבד כשאין, אפשר להביא גם מחטים ישנות, כי 'תחל לספור שבעה שבועות' בכל אופן. זה תירוץ הראשון. וזה למאן דאמר ספירת העומר בזמן הזה מדרבנן, הוא צריך להידחק ולתרוץ שהפסוק בא לרבות את האופן הזה, אבל למאן דאמר דאורייתא, כפל הכתוב לזמן הזה. א"כ, זהו בעצם תירוץ, והוא מעצמו כיון לתירוץ זה, אבל כפי שאמרנו זהו בעצם מאמר חז"ל מפורש, כפי שמובא פה במדרש הגדול.

האם מצות קרבן פסח קיימת רק בזמן שבית המקדש קיים, והאם בזמנינו ניתן להקריב קרבנות. יש דבר דומה, שכותב בעל מדרש הגדול לפני כן לגבי פסח [דף שנ"א], עה"פ שמור את חודש האביב ועשית פסח לי"י אלדיך, כי בחדש האביב הוציאך י"י אלדיך ממצרים לילה. הוא מביא גם כאן מאמר, אלו מאמרים

לילה, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. הייתי חושב שרק בפני הבית עושים פסח, דהיינו כשבית המקדש קיים, מנין לי שאם אין ביהמ"ק קיים ג"כ צריכים לעשות פסח? ת"ל כי בחדש האביב הוציאך י"י אלד"ך ממצרים לילה, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית.

פה לא מובן שני דברים. ראשית, לא מובן בכלל הדיוק. מה שחזר הפסוק על המלים בחדש האביב, איך הדבר אומר שזה קיים גם שלא בפני בית המקדש? שנית, הרי דיברת על קרבן פסח, ואמרת שמפסח הנעשה בבית המקדש אתה לומד שגם עיבורין רק בזמן בית המקדש, ובסיפא אתה אומר שגם פסח לא נעשה בזמן בית המקדש, א"כ זו סתירה מהסיפא לרישא. ברישא הוא אמר, היה פשוט לו, שפסח זה רק בבית הבחירה, והוא רק מביא היקש שגם העיבורים כך ורק הסנהדרין יכולים לעבר, ודוקא כשהם נמצאים בלשכת הגזיז. כי הרי בסוף גם הסנהדרין גלתה והיתה ביבנה, אבל אין זה נקרא בבית הבחירה, וזה לא יעזור. צריך להיות רק בבית הבחירה. ומאידך, בסיפא הוא אומר, תעשה פסח, גם לא בפני הבית. הדבר לכאורה פלא עצום.

עמדו על כך כבר פה בהערות, והם רוצים להגיד שהכוונה כמו שאמרנו קודם לגבי חג השבועות, אבל חושבני שהדבר לא מדויק. הם מפרשים פה כך, הדרש מוסב על מועד של פסח, ולא על קרבן פסח. דהיינו הייתי חושב אולי שאת חג הפסח בעצמו נעשה רק בזמן בית המקדש, קמ"ל שגם כשאין ביהמ"ק עושים את חג הפסח. כמו לגבי חג השבועות. אבל הדבר אינו נכון. כי בחג השבועות לא היה נידון האם חג השבועות הוא רק בזמן בית המקדש או לא, הנידון היה על ספירת העומר אם היא רק בזמן בית המקדש או גם שלא בזמן בית המקדש, כפי שהבאנו קודם את המחלוקת של הרמב"ם עם שאר הראשונים, על זה הנידון, אבל לא על חג השבועות בעצמו. בכל אופן, מה שכן ברור, שהתורה מדברת על זמן ביהמ"ק, כי הרי כתוב בפסוק אחרי כן

ההתפתחות של המכשירים, לא ידעו. רק אולי לפני מאה שנה בערך, הצליחו לדייק את הזמן, וגם זה רק בערך, קרוב לזה. אולם בכל הדורות הקודמים לא ידעו כמה המרחק, שמתחדש מולד הלבנה מחודש לחודש. וזהו כ"ט י"ב תשצ"ג, עשרים ותשע יום, שתיים עשרה שעות ותשצ"ג חלקים. אבל מאידך מצטברים הפרשים, לכן אחרי כמה שנים עושים שנה מעוברת, כדי להתאים זאת עם השנה של החמה. כי אם היינו עושים שנים עשר חודשים רק לפי הלבנה, הדבר לא היה מתאים עם מהלך השמש. הרי עונות השנה הולכות לפי השמש, חורף, קיץ, סתיו ואביב, והשנה של החמה יותר ארוכה מהשנה של הלבנה, עד שהחמה חוזרת למקום שהיתה פחות או יותר בשנה שעברה, לכן יש הבדל בין שנת החמה לשנת הלבנה, חסרים כמה ימים, לכן כל כמה שנים עושים עיבור, כל מחזור של תשע עשרה שנה, עושים שבע שנים מעוברות. וסימנך, ג"ח אדז"ט. דהיינו בשנה השלישית הששית והשמינית, זהו ג"ח. אדז"ט, דהיינו י"א י"ד י"ז י"ט. בכל מחזור של תשע עשרה שנה, השנים האלו מעוברות. דבר זה כבר נקבע לנו ע"י חכמי אותו דור שעיברו זאת למשך כל הדורות. כיון שבמשך הגלות אין את האפשרות הזאת, ממילא כבר קידשו כך מאז ולעתיד, עד שתהיה האפשרות לחדש זאת בחזרה.

לכן התורה מדגישה, שמור את חדש האביב, ועשית פסח. דהיינו, תשים לב, תעשה שמירה, תדייק שחג הפסח יצא בחודש האביב, ואם אתה רואה שעדיין לא מגיע זמן האביב, צריך לעבר את חודש אדר, לעשות אדר א' אדר ב'. ואיפה עושים זאת? רק בבית הבחירה. זה מה שכתוב פה במדרש.

ממשיך מדרש הגדול בסיפא ואומר, ועשית פסח ליי"י אלד"ך. אין לי אלא בפני הבית, שלא בפני הבית, מנין? תלמוד לומר כי בחדש האביב הוציאך י"י אלד"ך ממצרים

יזשמחת לפני ה' אלד"ך אתה ובנך ובתך והלוי וכו', מסת נדבת ידך אשר תתן, א"כ מדובר בזמן בית המקדש, לכן הייתי חושב, זו ההוה אמינא, כיון שהתורה מקשרת את ספירת העומר עם חג השבועות, והתורה מדברת על חג השבועות בזמן שמתנדבים נדרים ועולות לבית המקדש ומקריבים קרבנות, אם כן הייתי חושב שספירת העומר קשור עם זה, לכן הוא אומר, לא, תחל לספר שבעה שבועות. הספירה לא קשורה לחג השבועות, וממילא היא קיימת גם בזמן שאין בית המקדש. אבל לא מדברים על חג השבועות בעצמו. משא"כ כאן, הנידון הוא לכאורה על קרבן פסח, ולא על המועד עצמו.

דיברנו בהזדמנות אחרת, שבידוע לפני מאתיים שלוש מאות שנה, היו כמה גדולים שרצו לדון, שאפשר לעשות קרבן פסח גם בלי בית המקדש, למרות שבעונותינו הרבים עדיין לא זכינו שיבנה ביהמ"ק. היה בשנת תרכ"ב הרב צבי הירש קלישר מדורשי ציון, הוא הראשון שעורר זאת, שאפשר להקריב קרבנות גם בזמן הזה, ובפרט קרבן פסח. מה שמפליא הוא, שגדולי הדור, רבי עקיבא איגר והחתם סופר, שהוא היה תלמיד שלהם, צידדו איתו כך. אבל בסופו של דבר, במשך הזמן לא הסכימו עם הרעיון הזה הרבה גדולים, והדבר נדחה. עוררו כל מיני שאלות, שיש לנו בעיא עם הכהנים, ומי יודע מי כהן מיוחס ומי לא, ולא יודעים היכן מקום המזבח, ועוד. אבל כשהתגלה מדרש הגדול, רצו בין היתר להביא ראיה ממדרש זה, הנה פה כתוב במפורש, אין לי אלא בפני הבית, שלא בפני הבית מנין, תלמוד לומר וכו'. א"כ גם שלא בפני הבית יש קרבן פסח.

אלא מאי, כתוב חידוש מעניין בפירושו של הר"י מיגאש, רבינו יוסף הלוי מיגאש, תלמידו של הר"ף שנחשב רבו של הרמב"ם. יש הרי משנה במסכת עדויות [פ"ח מ"ו], מקריבין אע"פ שאין בית. זה אחד היסודות של אלו

שרצו לחדש את הקרבת הקרבנות בזמן הזה, ובפרט את קרבן פסח, שכתוב במשנה מקריבין אע"פ שאין בית. גם הרמב"ם פוסק כך בהלכות בית הבחירה [פ"ו הט"ו], שאפשר להקריב קרבנות אע"פ שאין בית. אבל הר"י מיגאש אומר, שהפירוש אינו כפי שהם מבינים, כי אין הכוונה שאפילו שבית המקדש בעונותינו הרבים נחרב, אפשר להקריב קרבנות גם בזמן הזה, אלא מדובר בזמן ביהמ"ק, רק שהכתלים נפלו. מדובר בזמן ביהמ"ק, ויש כהנים ויש סנהדרין ויש מזבח, רק שהארמון אינו על מכוננו. מאיזו סיבה נפלו הכתלים. והשאלה היא, האם אפשר להקריב קרבנות כשהקירות בעצם לא קיימים? כך הוא מפרש, אפילו נפלו כתלי ההיכל, שנמצא שאין שם בית, קדושתו עומדת היא, ואין נמנעין מלהקריב קרבנות ציבור על גבי המזבח. א"כ יוצא שמדברים כשעדיין בית המקדש קיים, זהו זמן הבית, רק שבמציאות אין בית המקדש, אבל ברגע הראשון שיוכלו לבנות, יבנוהו, ואין שום מניעה ומעצור מלעשות זאת.

לפי זה, אין ראיה גם מהמדרש הזה, כי מה שכתוב פה בפני הבית ושלא בפני הבית, בכלל לא מדובר על זמן שאין ביהמ"ק.

אבל יכול להיות שלא צריכים להגיע לזה, אלא שבעל מדרש הגדול בעצם לוקח פה את הפסוק לשתי האופנים. דהיינו, התורה אומרת ועשית פסח, לא כתוב מה, אפשר להבין שהכוונה קרבן פסח, ואפשר להבין שהכוונה חג הפסח. א"כ הוא לוקח זאת לשני המובנים, ברישא נדרש הפסוק על קרבן פסח, ובסיפא נדרש על חג הפסח. כך מבינים גם פה בהערות, ובעצם כבר דיבר על כך הרד"צ הופמן, מי שהוציא לאור את מדרש תנאים, הוא כבר שיער שכך הוא הפירוש, ושעל כרחך צריכים להגיד שיש פה את שני דברים, גם קרבן פסח וגם חג פסח, וזה לצדדים. ואכן הדבר מדויק בלשון, כי ברישא כתוב 'בבית הבחירה', ובסיפא כתוב 'בפני הבית', מדוע שינה בעל המדרש את הלשון? אבל לפי מה שאמרנו זה ממש מדויק, בפני הבית הכוונה ממש בפני

האם מצוות ביעור מעשרות ויודי מעשרות קיימות בזמן שאין בית המקדש קיים, מה הדין אם לא עשה ביעור בערב שביעי של פסח, או שלא עשה וידוי, מה הקשר בין פסח לויודי מעשרות, מדוע נקראים פסוקים אלה בשם "יודי" מעשרות, דין פרוטה חמורה, והאם מותר להתוודות בשבת ויו"ט.

מצוות ביעור מעשרות, ויודי מעשרות, האם הן רק בפני הבית, או גם שלא בפני הבית. ובכלל יש לדון מה הקשר שלהם לחג הפסח. השנה [ה'תשע"ב ב'שכ"ג] הרי עשינו ביעור מעשרות, וגם ויודי מעשרות. את ביעור מעשרות עושים בערב שביעי של פסח, ואת היודי ביום שביעי של פסח. כך דעת הרמב"ם, שעושים את הביעור בערב יו"ט האחרון, הביעור חייב להיעשות בערב חג, אבל את היודי מעשרות עושים בשביעי של הפסח.

א"כ לכאורה קשה, איך אתה אומר בויודי ו'אמרת לפני י"י אלד"ך ביערתי הקודש מן הבית, וכי אתה לפני ד' אלד"ך? כך הראב"ד צועק חמס על הרמב"ם שכותב בהלכות מעשר שני, שאפשר לעשות את היודי גם בזמן הזה, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. אומר הראב"ד, והרי כתוב מפורש בתורה ואמרת לפני ה' אלד"ך, א"כ זה רק בזמן בית המקדש.

ביערתי הקודש מן הבית, ר"ת בהמה. מספרים על הרוגוצובר, שמישהו בא להתלוצץ עליו. אתם יודעים, הרוגוצובר היה גאון גדול, חריף עצום, היו לו חקירות עמקניות מאד, הוא היה גם בקי עצום, אדיר, בש"ס, וברמב"ם בפרט, משהו הפלא ופלא, והיו לו חקירות מאד עמוקות, דקות מן הדקות. זהו רבי יוסף רוזין בעל צפנת פענח על הרמב"ם, ספר עמוק מאד שאפילו לגדולי תורה קשה ללמוד בו, קשה להבין מה הקשר בין השורה הראשונה לשורה הבאה. א"כ מישהו בא להתלוצץ עליו, להגיד לו כל מיני חקירות טיפשיות ע"מ ללגלג עליו. הרובצובר ענה ואמר לו, תשמע, גם לי יש חקירה. יש הרי קנין משיכה. איך מושכים בהמה? אמנם מן התורה מעות קונות, אבל אפשר לקנות גם על ידי

הבית, שקיים בית. הוא לא אמר בבית הבחירה. רק ברישא נקט בית הבחירה, אבל בסיפא כתב בפני הבית, הוא מדבר אם הבית נמצא או לא נמצא, אבל זה נקרא שיש בית הבחירה. ואף אם לא ניכנס לדיוק זה, הכוונה היא שהוא דיין את זאת גם על הסיפא, מכך שהמלים 'בחדש האביב' מיותרות. הרי כתוב שמור את חודש האביב ועשית פסח ליי' אלד"ך כי בחודש האביב, לכאורה כבר אמרת חודש האביב, מדוע כתוב שוב בחודש האביב, יכולת להגיד שמור את חודש האביב כי בו הוציאך ה' אלד"ך, אלא הכפילות באה להגיד, שהעיקר שזה יהיה בחודש האביב, ואל תסתכל על דברים אחרים. אם זהו חודש האביב, תעשה חג פסח, גם בזמן הזה שאין ביהמ"ק.

איך אפשר לפרש את הפסוק גם על קרבן פסח וגם על חג הפסח, הדבר קצת קשה לי, אבל בדוחק אני מתרץ שזה בגלל שכתוב פה ועשית פסח, הפ"א דגושה, והדגש בא להראות על כפילות.

בתשובה לשאלה מהקהל: אבל פה יש קושיא, כי לכאורה אפשר להבין הפוך. ועשית פסח לה' אלד"ך, אפשר להבין שתעשה פסח רק בבית המקדש שזהו מקום השראת השכינה. כאן זו סתירה מניה וביה, כי מצד אחד הפסוק בעצמו מראה שאפשר לעשות זאת רק בזמן שיש בית המקדש, ממה שכתוב ועשית פסח לה' אלד"ך, כאילו כתוב ועשית פסח לפני ד' אלד"ך, וזה פירושו בית המקדש. כי הרי ודאי שהקרבן נעשה לה', א"כ מהו לה' אלד"ך? אלא אני עלול להבין שזהו רק בזמן בית המקדש, לכן הוא צריך לדייק שפסוק זה בעצמו בסיפא מוכיח שלא מדובר על בית המקדש. בא הסיפא ואומר כי בחודש האביב, שאלנו הרי זה מיותר, כבר כתוב בחודש האביב ברישא, אלא כתבתי לך זאת כדי שתדע שזה מה שקובע, חודש האביב, אבל בית המקדש לא מונע ואין הדבר תלוי בזה.

יש קשר, וזה לא לחנם. נכון שתאריך המעשה היה אז, אבל הקב"ה, מסובב כל הסיבות, ולא לחנם הוא גלגל זאת שהדבר יקרה בג' בתשרי. ורק בקיצור נאמר, שזה בא להראות גם על העניינים של בן אדם לחבירו. כי הרי בעצם כל העניין של צום גדליה הגיע בגלל הקנאה. א"כ, בר"ה ויו"כ אנו אומרים רק ז'בכך יתקדש שמך, 'חטאנו לפניך' וכו', ומה עם בן אדם לחבירו? לכן בא צום גדליה, כדי לעורר על זה. הסברנו זאת פעם באריכות. א"כ גם פה לכאורה, נראה שביעור מעשרות ויודי מעשרות אינם במקום.

ובכלל, מה הדין אם אדם לא עשה ביעור מעשרות, לצערינו ישנם הרבה אנשים שאינם יודעים מה זה תרומות ומעשרות, וק"ץ מה זה ביעור מעשרות ויודי מעשרות, או אנשים שהיו טרודים ולא הספיקו לעשות, ונזכרו אחרי פסח, האם הם יכולים לעשות אז או לא? או מה הדין אם ביער, אבל להתוודות הוא לא התוודה. אמנם יש כאלה שאמרו שלא יתוודה, כי לפי דעת הראב"ד אין בכלל ויודי בזמן הזה, אבל רבינו הרמב"ם ומרן בשו"ע פוסקים שהיודי נוהג בין בזמן הבית בין שלא בזמן הבית. נכון שכתוב בתורה לפני ה' אלדיך, אבל אומר מהר"י קורקוס, כל מקום זה לפני ה'. וכי פה זה לא לפני ה'? רק בבית המקדש זה לפני ה'? בכל מקום השכינה נמצאת. כך הוא אומר, ויש בזה נידון בכמה וכמה מקומות, ואולי גם אפשר לפי זה להעיר על מה שדיברנו קודם. בכל אופן ברמב"ם כתוב כך במפורש, הרמב"ם אומר, ומצוותה במקדש, שנאמר לפני ה'. ואם התודה בכל מקום, יצא. דהיינו, לכתחילה צריך בית המקדש, גם הרמב"ם סובר כך, אולם זה לא מעכב. גם השו"ע פוסק שיש ויודי אף בזמן הזה. בספרי האחרונים דנים בכך, והחזו"א הנהיג שלא להתוודות. ראשית, כי הוא לא כפוף לא לרמב"ם ולא לשו"ע. אם יש לו ראב"ד, הוא יכול לפסוק כמוהו. שנית, כיון שבהרבה דברים איננו יכולים לקיים את הלכות מעשרות, לנהוג בהם כהוגן, וגם צריך להיזהר בהרבה פרטי דינים

משיכה, דהיינו שמכישה במקל ורצה לפניו. משתעקור יד ורגל, קנה. אם כן, יש לי פה חקירה, למה הבהמה רצה? האם בגלל שהיא מפחדת שהוא יתן לה עוד מכה, לכן היא בורחת. או בגלל שבזמן שהיא רצה, היא כבר לא רואה את המקל. ההוא שומע את זה ומתחכם, אומר לרב מדוע אתה שואל אותי שאלה כזאת, דבר זה צריך לשאול את העגלון, את בעל העגלה צריכים לשאול. אומר לו הרוגוצובר, אתה 'עגל לא לומד', לא שאלתי אותך בתור עגלון, אלא בתורת בהמה שאלתי אותך. החיד"א מביא בספר דבש לפי [הערה כ"ב אות ו'], את הגמ' בחולין, שהחוטא נקרא בהמה. לכן הרוגוצובר קרא לו בהמה, הוא היה מרושע האיש הזה. אבל החיד"א מביא שם שהוא מצא בספר כתיבת יד, מהקדמונים, שכתוב שם על אדם אחד שציערו אותו בחלום, הכאיבו ואמרו לו שהוא בהמה. הוא קם בפחד, 'מה פשעי מה חטאתי?' הלך לשאול אדם אחד, גברא רבא. שאל אותו, מה עשית באותו יום? התחיל להגיד לו, היה ספר זוהר בבית, ראיתי שאני לא לומד בו, אמרתי נמכור אותו. אמר לו, האא, לכן אמרו לך שאתה בהמה, זהו ביערתי הקודש מן הבית. ספר קדוש צריך להשאיר בבית. תלמד או לא תלמד, אבל תשאיר אותו.

מה הפירוש 'ביערתי הקודש מן הבית', זהו המעשר שנקרא קודש. אני אומר כל זאת, ראשית כדי להסביר מה הקשר של ביעור מעשרות ויודי מעשרות לחג הפסח, כי לכאורה לא נראה שום קשר מדוע קבעו לעשות זאת בחג הפסח? רק השנה התעוררתי לשאלה זו, שלכאורה אין קשר בין הדברים. זה כמו שלא שואלים למה חל צום גדליה בג' תשרי, מה הקשר לעשרת ימי תשובה? ואכן לכאורה אין קשר. בצום גדליה הרגו אותו, ולכן קבעו זאת אז. אבל בכל אופן מי שיתעמק, ימצא שיש קשר. הסברנו זאת פעם.

א"כ, ביערתי הקודש מן הבית, זהו וידוי מעשר. מה זה קודש? מעשר שני נקרא קודש, שנאמר ז'כל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ ליי' הוא קדש ליי' [ויקרא כ"ז ל'], וגם נטע רבעי נקרא קודש, שנאמר קדש הילולים ליי' [ויקרא י"ט כ"ד], שניהם נקראים קודש. א"כ עיקר הוידוי הוא על המעשר, אבל על דברים אחרים, אם הוא לא עשה זה לא מעכב.

בעל מנחת חינוך [מצוה תר"ז] מסתפק בשאלה האם מי שלא ביער בפסח יכול לבער לאחר פסח. גם על הוידוי יש נידון, אם ביער אבל לא התודה, ועל כך הוא אומר אם ביער ולא התודה פשוט לי שאחרי כן לא צריך להתודות. מאידך בדרך אמונה על הרמב"ם [להגר"ח קנייבסקי, פי"א מהל' מעשר שני] הביא ראיה מפורשת מהמאירי במגילה שם כתוב שהזמן אינו קבוע דוקא לרגל, ומי שלא התודה בפסח יתודה אחרי פסח. שם המשנה דנה על דברים שמצותם מעלות השחר כל היום, והוא שואל למה לא כתוב גם ברית מילה? מוזכר שם מגילה ועוד כמה דברים, גם וידוי מעשר מוזכר, כי מצות וידוי מעשר ביום ולא בלילה. אפשר להתודות כל היום, ולכתחילה במנחה, כי קבעו את זמן הוידוי בסוף היום, אולם אפשר להתודות כל היום. אבל אם התודה בלילה, לא יוצא ידי חובה. והטעם הוא כך, שהרי בתורה בתחילת פרשת כי תבוא ישנם שלשה עניינים, פרשה ראשונה היא מקרא ביכורים, והיה כי תבוא וכו' ולקחת מפרי האדמה, ובאת אל הכהן, וענית ואמרת ארמי אובד אבי וכו'. פרשה שניה זו וידוי מעשרות, כי תכלה לעשר וכו' ונתת ללוי וכו' ואמרת לפני ה' אלהיך, עד השקיפה ממעון קדשך. זה הוידוי ואותו הנהגנו לעשות, כמו שנהגו בירושלם, לקרוא פרשה זו בציבור, ובטעמי המקרא, כך שגם אם לא קיימנו זאת כמו שצריך, או מי שלא קיים ביעור בכלל, יקרא זאת כדרך קריאת פסוקים, כמו תפילה. ובבית הכנסת, שזה ג"כ לפני ה' קצת. אח"כ פרשה שלישית, היום הזה יי' אלהיך מצווך לעשות את החוקים ואת

שאולי לא יעשו אותם, כגון לא להקדים מעשר אחד לשני, לא להפריש בטומאה, ואיך תגיד ולא ביערתי ממנו בטמא, וכי אנחנו יכולים לומר כן?

מצד שני, בזמן הרמב"ם, אינני יודע מה היה בזמן הרמב"ם אבל חושבני שבזמן הרמב"ם כבר לא היה מי שנוהג בטומאה וטהרה, ובזמן מרן השו"ע בודאי שלא היה, א"כ איך מביא מרן את ההלכה הזאת שזה נוהג גם שלא בפני הבית? לכן אנחנו הנהגנו שכן לעשות זאת, כמו שהנהיגו גדולי רבני ירושלם. מהחזו"א זו לא ראיה, ואפילו שאנחנו פה בבני ברק, הרבה הוראות של החזו"א לא התקבלו, כי הוא לא התקבל כמרא דאתרא. למשל, העניין של קריאת המגילה בט"ו, הרי החזו"א פסק שבבני ברק צריכים לקרוא את המגילה גם בט"ו, בגלל החיבור שלה ליפו, ואכן יש כאלה שנהגו כך בכמה מקומות, אבל רוב הרבנים לא פסקו כן. ובפרט לפי שיטתנו, הרי יפו בעצמה זה ספק, ועיר שעל יד ספק לא נתרבה מ'מדינה למדינה, כמו שכותב החיד"א, וכן מהרי"ץ לגבי ארץ תימן, הוא כותב עתה שיצאנו חוץ למדינה וכו', וזוהי בעצם אותה שיטה. החשש הוא מצד שיפו עצמה היא ספק, אז ב"ב סמוך ונראה לספק. ולמעשה גם אלו שקראו בעבר בט"ו, כמדומני שכיום כבר אף אחד לא קורא בט"ו, והסיבה היא שמאז שעשו את כביש אילון, זה הפריד את הערים, וכיון שכבר יש מרחק ביניהם, ברור שאין צד להגיד שיש חיבור ולהחשיב זאת כמקום אחד. כבר אינני מדבר מצד שהן רשויות נפרדות מבחינת ניהול העיר, העיריה וכדו', אלו סברות אחרות, אבל מבחינת זה שעשו את כביש אילון, גם אלה שהחמירו ודקדקו לקרוא בב"ב גם בט"ו, כבר לא קוראים זאת. אם יש נידון היום זה על תל אביב, שהיא סמוכה ליפו, אבל ב"ב כבר אין שאלה וצד לקרוא בט"ו.

הביעור משליכים לים, א"כ זהו טבעו בים סוף. דהיינו, יש קשר ודמיון בין הדברים. אבל צריכים לדעת, יש ענין של פרוטה חמורה, שישנם הנוהגים ומדקדקים לעשותה. דהיינו, כדי שיהיה אפשר לחלל דבר שהוא פחות משהו פרוטה, שיהיה ניתן להחיל את ההפרשה על מטבע, הם עושים פרוטה חמורה. דהיינו, מפרישים בהתחלה מדגן תירוש ויצהר, כי הרי מדאורייתא חיוב תרו"מ לדעת רש"י הוא רק על דגן תירושך ויצהרך, כלומר חמשת מיני דגן, שמן ויין. אמנם לפי דעת הרמב"ם, כל פירות העץ חייבים מן התורה, אבל הולכים לחומרא ומחללים את המעשר שני על דגן תירוש ויצהר. א"כ בא אדם אחרי פסח, לאחר שעשה ביעור מעשרות שבו מחללים את הכל ולא משאירים כלום, וכעת הרי צריך 'כי תכלה לעשר', צריך להתחיל הכל מחדש ולהפריש, וגם את הפרוטה חמורה אי אפשר להשאיר, אלא אחרי פסח צריך להשיג פרוטה חמורה על דגן תירוש ויצהר, ולא קל לעשות זאת. אולי ישנם כאלה שכבר דואגים להכין זאת לציבור, אבל צריכים לדעת שמי שלא עושה זאת, הדבר לא נורא. אמנם יש כאלה שסוברים שכך היא דעת הרמב"ם, אבל יש ראיות לא כך. מי שיראה בקונטרס איגרתא חדא [להגר"ש דבליצקי, אות י"א] כותב כך, אף שתמיד נהוג להשאיר במטבעות שייחדו לחילול מעשר שני פרוטה חמורה ודאית, בכדי לאפשר אח"כ לחלל גם מעשר שני שאינו שוה פרוטה על אותה מטבע, אסור בזמן הביעור להשאיר כל פרוטה בשום מטבע. לכן, הוא אומר, יקח מטבע ויאמר, 'כל המעשר שני והנטע רבעי שיש בכל המטבעות שייחדתי לחילול מעשר שני ורבעי, הרי הוא מחולל הוא וחומשו על מטבע זו, ויאבד את המטבעות או המטבע כנ"ל וכו'. דהיינו, לפעמים יש מעשר שני שהוא כל כך קטן ומועט, שאין בו שווי של פרוטה. היום פרוטה היא רק שתיים עשרה אגורות, אבל הוא צריך להפריש מעשרות על

המשפטים וכו', את ה' האמרת וגו'. מכאן אומרת הגמרא סמוכין, מה כאן כתוב היום, אף מעשר ביום.

אם כך, אפשר להביא ראיה עצומה לשיטת הרמב"ם, וגם להבין מה הקשר לפסח. הרי היכן כתובה ההגדה שאנחנו אומרים בליל הסדר, בפרשת כי תבוא, מארמי אובד אבי והלאה, זהו עיקר ההגדה של פסח, ואנו דורשים על כל פרט ופרט, וירעו וכו', ויענונו וכו', ונצעק וכו', וירא את ענינו וכו', ואת עמלנו וכו'. אנחנו מפרטים כך בדרך מדרש את כל פרשת ארמי אובד אבי, וזוהי הפרשה הראשונה בכי תבוא. א"כ, מתי עשינו זאת? בליל הסדר. אחרי כן באה פרשת כי תכלה לעשר, מתי זמנה? בשביעי של הפסח. אכן לפי מאן דאמר ש'כי תכלה לעשר' זה לפני פסח, דהיינו לפי רבינו שמשון והרא"ש הסוברים שביעור מעשרות הוא בערב פסח, אכן זה לא יהיה לפי הסדר. יש הרי מחלוקת בין הראשונים מתי זמן ביעור מעשרות, האם בערב יו"ט ראשון, או בערב יו"ט אחרון. הרמב"ם גורס שזהו בערב יו"ט האחרון, וכך סובר רב נסים גאון, וכך נפסק בשו"ע, וזוהי שיטת הגר"א, וכך אנו עושים את הביעור בערב שביעי של פסח, א"כ לדידן הסדר הוא טוב, דהיינו לאחר ליל הסדר שדרשנו את ארמי אובד אבי, עכשיו כי תכלה לעשר. אבל לפי שיטת רבינו שמשון והרא"ש, זה בעצם לא לפי הסדר, כי הרי עוד לפני פסח כבר אמרנו כי תכלה לעשר.

אבל אם נשים לב נראה שבעצם יש קשר בין הדברים, חוץ מהרמז שיש בפרשה לעניין זה. יש דמיון בכמה דברים בין ביעור מעשרות לחג הפסח. אין קשר לכאורה ליציאת מצרים וכדומה, אבל לדוגמא כמו שיש ביעור מעשרות, יש לנו בפסח ביעור חמץ. פה יש לנו וידוי שאומרים בפה, וגם הגדה של פסח אומרים בפה. דבר נוסף, את הכסף של

ממעון קדשך. אגב, פה מרימים את הקול, אומרים השקיפה בקול גבוה. כך כתוב בירושלמי, שבפסוק הזה מגביהים את הקול. וברך את עמך וכו', א"כ אין פה שום וידוי. לכאורה זו שאלה.

התוספות יום טוב במסכת מעשר שני [פ"ה מ"י] מביא, כתב החכם מהר"ר עובדיה ספורנו בפרשת כי תבוא, שהיודוי על שבחטאינו ובעונות אבותינו הוצרכנו לבער הקדש מן הבית. דהיינו, ביערתי הקודש מן הבית זה עוון. כי הרי במי היתה צריכה להיות העבודה? בבכורות. ובדרך כלל בכל בית יש בכור. א"כ, אם היה לי בכור בבית, לא הייתי מוציא את הקדושה מהבית, אלא הקדושה היתה נשארת בתוך הבית, הייתי זוכה שהדבר הקדוש ישאר שיאכלו אותו בבית בקדושה. אבל בעוונותינו הרבים חטאנו בעגל, ומאז זיאספו אליו כל בני לוי, 'בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי, ומאז הכהנים קיבלו לשרת בשם ה'. בגלל שחטאנו, העבודה היא אינה בבכורות אלא ניתנה לכהנים, אם כן אני חייב להוציא את הקודש מן הבית, וממילא זה עוון. על שבחטאינו ובעונות אבותינו הוצרכנו לבער הקדש מן הבית לבלתי תת אותם לבכורות שהיו ראויים לתרומות ומעשרות, והוא מביא פסוק ביחזקאל כ', ואטמא אותם במתנותם בהעביר כל פטר רחם. ויאמר יגם נתתיו ללוי, כמו ואע"פ שנתתיו ללוי וזולתו כמצותיך, נכון שנתתיו ללוי ועשיתי ככל מצוותיך אשר צויתני, אבל זו האפשרות שיש. אעפ"כ אני מתפלל, השקיפה ממעון קדשך, השקיפה לטובה במקום ההשקפה לרעה הראוי לעוני. כך מביאו התוספות יום טוב בשתיקה, וכתב עכ"ד. דהיינו הוא מסכים איתו.

ספר החינוך [תר"ז] מסביר בענין של וידוי מעשרות, שלכאורה בשביל מה צריך להתוודות? אומר ספר החינוך כיון שהענין של תרומות ומעשרות זה דבר גדול, וגם בה תלויה מחית משרתי האל. כי למה צויה אותנו הקב"ה להפריש תרו"מ, בזמן שהיו מפרישים ונותנים

דבר כל כך מועט שאין בו שוה פרוטה, לכן צריכים פרוטה חמורה, דהיינו שיש פה פרוטה של מעשר מדגן תירוש ויצהר. אם הוא מחלל על ירקות או על פירות אחרים, או אם זה יהיה פחות משוה פרוטה, זה לא נתפס. אמנם אם כבר יש פה פרוטה חמורה, אפשר להחיל עליה דבר שאינו שוה פרוטה, אולם אם אין, זה בכלל לא נתפס. לכן אלה שמקפידים על פרוטה חמורה, צריכים מיד אחרי פסח להשיג פרוטה חמורה. אבל הוא מביא בהערה, אבל לדעת הרמב"ם פרק ה' משמע דלא בעינן כלל פרוטה. וכל מעשר שני שאין בו שוה פרוטה, יכול להתחלל על מטבע חולין. ואף שכמה כתבו גם בדעת הרמב"ם להחמיר בזה, עיין בהמעשר והתרומה ע' ל"ה, מ"מ במאירי כתב להדיא שנתפס פחות משוה פרוטה על כל מטבע חולין. גם בעל כפתור ופרח כותב בפרק מ', כך היה המנהג בארץ ישראל, לפדות המטבע הגדולה על הקטנה, הוא לא מזכיר בכלל פרוטה חמורה, ואם היה דבר כזה, לא היה שתיק מניחו. איך יכול להיות שהוא יתעלם מדבר כזה. ודין זה לא מובא בכלל בשו"ע.

מדוע זה נקרא וידוי מעשר. לכאורה, מה היודוי פה? הרי לא אומרים חטאתי אשמתני בגדתי, או חטאנו אנחנו ואבותינו.

בתשובה להערה מהקהל: זה שהוא החזיק ועיכב את המעשרות בביתו, אינני חושב שהוא עשה עבירה. וכי יש חובה להפריש מיד? ובכל אופן, גם אם נגיד שכך, אבל אינני רואה פה מלים כמו אשמנו בגדנו. הוא לא אמר כלום. מה הוא אומר, ביערתי הקודש מן הבית, אדרבה, הוא בא ואומר אני בסדר גמור, ביערתי. כבר עשיתי, וגם נתתים ללוי, ככל מצותך אשר צויתני, לא עברתי, לא אכלתי באוני ממנו ולא ביערתי ממנו בטמא, שמעתי בקול י"י וכו'. א"כ, איפה היודוי? הפוך, הוא בא ואומר אשרי ואשרי חלקי, אני צדיק גמור, עשיתי הכל כדת וכדין. השקיפה

זה יחזק את התרו"מ, כיון שאתה יודע שבשנה הרביעית ובשנה השביעית תצטרך להתוודות ולהגיד זאת במפורש בפיך, ועוד בבית המקדש, ממילא האדם למפרע ישתדל לקיים מצוות אלו, למרות כל הקשיים שיש בכך. ישתדל לעשות הכל כדת וכדין, כי הוא יודע שיום אחד יצטרך לתת על זה דין וחשבון, וזה נקרא וידוי. אמנם הוא לא הסביר למה זה נקרא וידוי, אבל רבינו עובדיה ספורנו הסביר לנו זאת כך.

מצד שני, יש פה קצת המערערים על כך, גם במשנה ראשונה כאן.

אבל קודם לכן, בכלל יש לי קצת קושיא אחרת. הרי מתי עושים את הוידוי? ביו"ט. וכי מותר להתוודות ביו"ט? הרי בשבת ויו"ט אסור להתוודות. א"כ, לפי דבריו שכשאתה אומר ביערתי הקודש מן הבית פירושו שאני לא בסדר, א"כ זהו וידוי ביו"ט. אלא נגיד, כיון שזה לא נאמר בצורה מפורשת. הרי יש לפעמים אנשים העושים וידוי, גם מהרי"ץ כותב זאת, שאדם לפני השינה יגיד וידוי. וכי מותר להתוודות בשבת ויו"ט?

בתשובה להערה מהקהל: אם באה לאדם איזו התעוררות בחג, משהו שהוא מרגיש, רגשי קודש שהוא מרגיש צורך לדבר עם הקב"ה ולבקש מחילה, מותר, אבל לא להתעכב עם זה. דהיינו, כמו שאנחנו אומרים בתפילה ומפני חטאינו גלינו מארצינו, זה לא וידוי. אין איסור להזכיר את המלה חטא או עוון, רק אסור להגיד חטאנו חטאתי וכדו', שזוהי לשון של הוידוי.

אבל בק"ש שעל המיטה, הנוסח הוא אשמנו בגדנו, א"כ האם בליל שבת מותר להגיד זאת או אסור? דנו בזה, והמסקנה היא לא להגיד בשבת ויו"ט. הבאתי זאת בשו"ת עולת יצחק חלק ב' סי' קי"ט דף רו, ומשמע שבשבת אסור להתוודות וכו', מהרי"ץ פירש כן בהדיא בשו"ת פעולת צדיק ח"ג סימן ער"ה ובעץ חיים ח"א דף קי"ד ע"ב, שאסור להזכיר בשבת ויו"ט דוקא מה שהוא דרך וידוי. דהיינו, לשון וידוי אסור, אבל דברים אחרים, כמו מה שאומרים באדון

ממש לכהן? הרי תרומה גדולה ניתנת לכהן, מעשר ראשון ללוי, אבל עזרא קנס את הלויים בגלל שלא עלו לבית שני שזה יהיה לכהנים, אבל היו זמנים שנהגו כך, לתת ללוי. מעשר שני צריך לפדות אותו, לכן הוא נקרא קודש, בגלל שהוא צריך פדיון. אם כן, כאשר אדם רואה שיש לו תבואה, זכה ויש לו פירות, הוא צריך לדעת שבעצם הכל זו ברכה מאת הקב"ה, א"כ אל תיקח הכל לעצמך, תגיד זה גדל אצלי וזה שלי, אלא תתן תרומה ומעשר ראשון, כדי שתרגיש שזה שייך להקב"ה. לכן העניין של תרו"מ זה דבר גדול. ממילא אם אדם ידע שיום אחד הוא יצטרך להתוודות, הרי בשנה הרביעית והשביעית צריך להתוודות, א"כ הוא צריך לבוא לביהמ"ק להגיד להקב"ה רבש"ע, הכל עשיתי, לא אכלתי וכו', והוא מקדים את כל זה, מדוע? לפי שסגולת האדם וגודל שבתו הוא הדיבור, שהוא יתר בו על כל מיני הנבראים, ענין הדיבור אצל האדם הוא הדבר המיוחד שמבדיל את בני אדם מבעלי חיים, שאילו מצד יתר התנועות, גם שאר בעלי חיים יתנועעו כמוהו. ועל כן יש הרבה מבני אדם שיראים מלפסול דיבורם, שהוא ההוד הגדול שבהם, יותר מלחטוא במעשה. דהיינו, הדבר הכי מעולה באדם, מה שמבדיל את האדם מבע"ח זה הדיבור. יש הרי דצח"מ, דומם, צומח, חי, מדבר. מה מבדיל את האדם מן הבהמה? את התנועות גם הבהמה עושה, כמו בנ"א. א"כ מה המיוחד בך? הדיבור. והי האדם לרוח חיה, לרוח ממללא. לכן יש אנשים שמפחדים, אנשים בעלי מדרגה, שחטא של דיבור אצלם הוא יותר גרוע מחטא של מעשה. כי במעשה זה תנועה, אבל דיבור, שקר ניבול פה ולשוה"ר, אלו דברים נוראים, כי כאן קיבלתי איזה דבר גבוה ואני ח"ו מקלקל אותו. א"כ כאן, אתה יודע שעכשיו תצטרך לבוא להקב"ה ותדבר שקר ח"ו. לכן,

במסכת מנחות דף ק"ב ודף קט"ו, שמשווקים המשכן עברה העבודה לכהנים. יש גם ירושלמי כזה, וגם רש"י כותב כך בפרשת במדבר עה"פ קח את הלויים, וגם בפרשת בהעלותך, שהדבר הוא בגלל חטא העגל. לא יודע למה הוא מדבר בלשון רבים. גם הוא בעצמו, רע"ז ספורנו בעצמו מדבר רק על חטא העגל. אכן בפשטות חז"ל אומרים שביערת הקודש מן הבית, אין הכוונה שהוצאתי את המעשר שני מן הבית, אלא בערתי הקודש בתוך הבית.

א"כ לגבי מה ששאלנו, מה עם וידוי מעשרות ביו"ט. אכן אולי זו לא כ"כ קושיא, כי הוא לא אומר במפורש חטאתי עויתי, אלא יש פה רק רמז, מתכוונים על זה.

אבל מביא פה בתוספות אנשי שם על המשניות שם, נקרא ר' עמנואל רפאל חי ריקי, הוא כותב כך בשם בעל הון עשיר, המתודה ומודה מה שעשה, הן טוב והן רע, נקרא וידוי. צריכים להבין מה הוא אומר. ולא ידענא מי הכריחו לתו"ט להזכיר בשם הרע"ס עוונות וחטאים בלשון זה. הוא אומר, לא צריך להגיע לכך, כי גם דברים טובים נקראים וידוי.

לכאורה, איך אפשר להבין זאת, שעל דבר טוב שאדם עושה זה נקרא וידוי. אם אדם יגיד עשיתי וקיימתי מצוה כך וכך, זה נקרא וידוי? אבל כך הוא אומר, המתודה ומודה מה שעשה הן טוב והן רע, נקרא וידוי.

ישנם שהבינו זאת כפשוטו, וכך ראיתי גם בדרך אמונה. אבל בעצם לא רק פה הקושיא, הרי מקרא ביכורים גם נקרא בחז"ל בלשון וידוי, והדרך אמונה מעתיק זאת, ושם ודאי שלא שייך להסביר כך. אבל נלענ"ה, שצריך להכניס פה איזה עמקות קצת. המלבי"ם כותב, לא כל דבר טוב הוא נקרא וידוי, אלא רק דבר טוב שאדם לא רוצה להגיד אותו. דהיינו, הרי מה רוצה האדם, שישבחוהו או שיגנוהו? בודאי שישבחוהו. מאידך, את החבר שלו, הוא רוצה לגנות או לשבח? לגנות. ואם הוא צריך לשבח את החבר שלו, זה נקרא וידוי. כי הוא מטבעו, מצד הטבע

העולמים, מותר להגיד. כמו שכתוב ביהי רצון שם בסוף, לטהר מערכי רעיוני, ותחשכני מזדונות, ותנקני משגיונות, ותמחול לי כל עונות. מאידך מצאתי להר"י יוזפא ביוסף אומץ סימן קע"ט, אחר שהביא בשם ראשית חכמה שקודם שיטן יפשפש במעשיו שביום ויתודה עליהם, כתב שבהגהת רבינו אשר איתא שבלילות שאסורים בהספד ותענית, אל יתודה. והעיר על זה בעל יוסף אומץ, שמנהגו להתוודות בק"ש שעל המטה אפילו בליל שבת, כך הוא טוען, מפני שאחז"ל (אבות פ"ב מ"י) שוב יום אחד לפני מיתתך, ח"ו מי יודע מתי ימות, והשינה אחד מששים במיתה ע"ש. ברם במשנת חסידים מסכת ליל שבת פ"ו הל"ב מצאתי בהדיא, ק"ש שעל המיטה יאמרנה כמו בחול, חוץ מן הוידוי שאין לאומרו. וכן מבואר בכף החיים סימן רל"ט וכו'. והמסקנה בסוף, בראש חדש, חנוכה ופורים וכו"ב, אין להתוודות אלא אם כן בשעת הצורך או שנתעורר אז בתשובה. אם פתאום באו לו איזה מחשבות קדושות, החליט לחזור בתשובה ורוצה להגיד וידוי, מותר. בשבת ויו"ט אסור להתוודות בכל גונו, [וגם לא בק"ש שעל המטה], זולת חולה מסוכן הנוטה למות וכו"ב. הזכרת חטא ועוון שלא בדרך וידוי, מותר. ואפילו במוצ"ש, זה חשוב לנו עכשיו, יש להימנע מלהתוודות גם במוצאי שבת ויום טוב, וכן במוצאי ר"ח וכו"ב, עד חצות הלילה. כי עד חצות הלילה מנצנץ קדושת שבת, ולכן ראוי, לא איסור, אלא ראוי לא להתוודות, ורק אחרי חצות לילה אפשר להתוודות.

נחזור לעניינינו, א"כ למה וידוי מעשרות נקרא בשם וידוי, לפי רע"ז ספורנו בפירושו על פסוק זה, ביערתי הקדש מן הבית, פירושו שאני מצטער על שאני נאלץ להוציאם מהבית בגלל שחטאנו בעגל. אינני יודע מדוע הוא כותב 'בחסאותינו ובעונות אבותינו', הרי זה רק עון אחד, והדבר מובא בכמה מקומות,

מקוני. כמה טוב היה אם הייתי בא עם הרבה מצוות, עם הרבה פירות, זהו הרמז. לכן אני מתנצל, אל נא תשת עלי חטאת אשר נואלתי וכו', מדוע? כי ארמי אוברד אבי, הרמאי הזה, יצר הרע סידר אותי. ולא רק אותי הוא איבד, אלא גם את אבא שלי. וארד מצרימה, הייתי במצרים דהיינו במיצר. ויגר שם במתי מעט, הם האברים, שכולם בעוזריו, כל האיברים עזרו לו. וירעו אותנו המצרים, הם מלאכי חבלה הנעשים בעונות ראשונים וכו'. א"כ יש פה רמז, שאפשר על דרך זה להבין מדוע זה נקרא וידוי.

אולם כנראה שישנם שהבינו כפשוטו, שוידוי הכוונה היא מלשון הודאה. אבל לכאורה זה לא מובן, מדוע זה נקרא וידוי בלשון כבוד, היה צריך להיות כתוב הודאה. אבל בכל זאת יכול להיות כך, וכך ראיתי בשם טוב שכתב כן, כנראה שכך הם הבינו, גם הדרך אמונה כתב כך, הם הבינו שזה הודאה. יכול להיות שיש צד כזה, אבל זה לא כ"כ בפשטות, ועדיף היה לתת הסבר טוב יותר לכך, בכדי שיובן מדוע נאמר וידוי, בלשון חזקה.

שו"ת הציבור:

שאלה: האם מותר לעמוד בצפירה, או שיש בזה איסור מצד לא תלכו בחוקות הגויים? תשובת מרן שליט"א: מה עושים כשעומדים בצפירה? על מה חושבים? אולי אפשר לקרוא תהלים. לא לזוז, אבל מה הרעיון בזה? כנראה שמתייחדים איתם. ליחד את המחשבה.

העניין הוא כך, יש מחלוקת יסודית בין הרמ"א והגר"א בעניין של חוקות הגויים. גם המהרי"ק. חוקות הגויים זהו דבר שהוא חוק בלי טעם, מנהג של אומות העולם. אבל לדוגמא, רופאים הלוכדים בגד לבן, או דברים שאמות העולם עושים אבל אינם חוק, אלא זה הגיוני, החליטו שעושים כך וכך, אבל זה לא דבר נגד השכל, יש לו הבנה שכלית, א"כ זה לא חוק. חוק זהו דבר בלי טעם, אבל אם עושים דבר מסויים, לדוגמא החליטו שעט נראה כך, וכי תגיד שהגויים עשו

אינו רוצה לשבח את חבירו, אבל אם הוא משבח אותו, זה וידוי. א"כ הדבר הולך לשני הצדדים. ממילא עכשיו מובן, לפי מה שהקדמנו מספר החינוך, וגם הרשב"ם אומר זאת במלים קצרות, שהציווי של הוידוי הוא בעצם קצת אילוץ על האדם, הוידוי בא בעצם כדי להכריח אותו שיקיים את התרו"מ. כי בעצם הוא היה מעדיף לא להגיד את הוידוי, משום שאח"כ הוא חייב להיות כפוף לקיים את כל הדברים כמו שהם, אם כן כביכול בעל כורחו הוא אומר זאת. למרות שהוא קיים, אבל הוא היה מעדיף שזה לא יהיה, רק שהוא מתגבר על עצמו.

מה נאמר על מקרא ביכורים, למה זה נקרא וידוי? וזו בעצם משנה מפורשת במסכת ביכורים, שזה נקרא וידוי. גם הרמב"ם כותב בפרק ששי מהלכות ביכורים, מצות עשה להתוודות על אמירת הביכורים. הוא גם קורא לזה וידוי. מה שם נגיד? לא מצאתי לכך הסבר לפי הפשט, אבל מה שכן בדרך הרמז זה מובן. כותב מהר"ם אלשיך על הענין של מקרא ביכורים, הוא אומר שהעניין של הבאת פירות זהיה כי תבואו אל הארץ, דהיינו כאשר הנשמה של האדם מגיעה אל הארץ העליונה, ואז הוא מביא להקב"ה את כל הפירות, כלומר את כל המצוות והמעשים טובים שהוא הביא. אבל מה הוא כבר הביא, דל ואביון, כמה קצת מצוות הבאת, אתה שם אותם בטנא ואומר ריבון העולמים, אני מצטער שלא הבאתי הרבה, כי אחרי ראותך הושם טנא מצותיך לפני קונך, הלא לא יבצר ממך מהצטער ולומר אויה לי, כי מן הפירות הללו לא הבאתי הרבה, ואוי לה לאותה בושה, כי עסקתי בעניני העולם השפל אשר אין בו מועיל בעולם העליון, התעסקתי עם שטויות, ולא יגעת לי לילה ויום לסגל תורה ומצות. ומה נכבד היה היום הזה, לו באתי ברבוי עצום מצות ה', ולא במועטים כאלו, כי בושתי

מזה כל מיני דברים ח"ו, א"כ אין ברירה, הוא יכול לקרוא מזמור תהלים או יוציא ספר ויקרא משהו. רק כלפי חוץ, לעיניהם.

שאלה: מה דעת מוריני ורבינו לגבי יום העצמאות. שמענו בעבר את דעת מוריני ורבינו בעניין זה.

תשובה: בשלחן ערוך המקוצר זה לא כתוב. שאלה: נכון. אבל שמענו בעבר, וברצוני לשאול לגבי ההלל, האם אפשר לפסוק שיש להקל, כמו שפסק הרמב"ם בהלכות חנוכה פרק רביעי, שעמדה מלכות לישראל יותר על מאתים שנה, אע"פ שהחשמונאים בסוף התקופה שלהם הרגו בחכמים והמלכות היתה מושחתת, וגם היום המלכות שלנו אנו יודעים שזה לא האידיאל, ואנחנו רוצים מלכות של תורה ומצוות, ואנו עדין בוכים בליל תשעה באב ובתשעה באב, ויש לנו הרבה על מה לבכות, על אהבת ישראל ועוד. אבל השאלה, האם אפשר למצוא דרך, שהרי ארץ ישראל כמרכז רוחני, או כרבינו תם שסובר שתיקנו הלל על כל צרה וצרה שתבוא, וזה מוסב על כלל ישראל כפי שכתוב ברבינו יונה. האם היהודים שיושבים בארץ ישראל לא נחשבים כלל ישראל, שאפשר אולי להקל? למצוא סעיפים וסניפים להקל?

תשובת מרן שליט"א: כשאתה מדבר על החשמונאים שהם היו כך וכך, אבל הם לא היו רשעים, רק יותר מאוחר, בסוף התקופה. אבל מלכתחילה, השלטון לא היה על דעת זה. מדינת ישראל קמה מלכתחילה כך, אפילו במגילת העצמאות הם לא רצו להזכיר את שם ה', והיו אז מאבקים גדולים. גם צור ישראל וגואלו, הם התכוונו על הצבא. הם לא היו מוכנים לכתוב שם שמים במפורש, וגם את המלים האלה הם כתבו רק אחרי מאבקים, ורק בגלל שזה ניתן לפירוש לא על הקב"ה.

חוץ מזה חושבני שהרב כהנמן זצ"ל קלע ממש, ואמר תשובה יפה למה ששאלוהו מדוע אינו אומר הלל בה' באייר? הוא אמר, מה, אני צריך

את זה? אם החליטו איפה לשים את הכפתור בחולצה, או היכן לשים את הכיס, זה לא נקרא חוק בגלל שהגויים עשו זאת. אינני יודע מי עשה זאת, גויים או יהודים, אבל כל דבר שהוא מובן על פי השכל, אין בו עניין של קשר לע"ז, או שנחשב שאתה נוטה אחרי דעות של אומות העולם, כי השכל כך אומר והדבר מובן. הגר"א סובר, שבכל מקרה אסור, ולמעשה קיימא לן כשיטת הרמ"א. לכן פה, חושבני שאם נדון מצד חוקות הגויים, זה לא חוקות של אומות העולם, כי הסיבה היא שהם רוצים להתייחד איתם, שאנשים יכניסו זאת למחשבה. אבל זה אני אומר רק מבחינת שהדבר לא אסור, אבל לכתחילה עדיף לא להיקלע ולא להגיע למצבים כאלה. אני רק אומר שזה לא אסור, אבל אם אפשר, עדיף לא להתייחס לזה.

אם הוא נמצא ברחוב, יעמוד, כדי שלא יצלמו אותו. היום הם באים בכוונה בשביל לצלם. היום בכלל יש בעיני, לדוגמא כל הסיפור שהיה בזמנו עם ההפרדה באוטובוסים, מישהו ראה ומיד מצלמים אותו, ובתוך דקות זה מתפרסם בכל העולם. היום היצה"ר כבר דאג, וזה מסוכן, כבר א"א למחות בעוברי עבירה כי מיד יצלמו את זה. יעשו מזה חילול ה'. לכן עדיף לא להיקלע למצבים האלה. רק אם אתה במקום שעלול שיעשו מכך מטעמים. אבל סתם כך, לא צריך להתייחס לזה, ומי שהוא בביתו ובד' אמותיו או במקום שאין בעיני, ימשיך כרגיל, ולא צריך להתייחס למה שהם עושים.

מה שיש חילונים שנפגעים מזה שאתה לא עומד, כבר סיפרו על אותו בחור ישיבה שראו שבצפירה אינו עומד. שאלוהו ואמר, אני לא דתי. מה, אני צריך לשמור את המצוות שלכם? תשמרו אתם את המצוות שלנו. אכן הדבר תלוי בהקדמות ובדעות של בני אדם. לגופו של עניין, לא צריך להתייחס לזה בכלל. רק כשנמצאים במקומות כאלה שעלול לצאת

מעשר שני על פרי טמא וכו'. ובסוף הוא אומר, למעשה נהגינן להקל לחלל גם על פרי שהוכשר ונטמא, כמובא בספר ארץ החיים וגם בספר טל אורות. מאידך הגרש"ז אורבך במנחת שלמה לא מסכים עם זה, וכותב שזה אסור. גם בגלל שזה דבר שהוכשר לקבל טומאה, וגם למסמס אותו במים ולטמא אותו בידים ממש, זה אסור. גם בספר כרם ציון וגידולי ציון מתווכחים בדבר, וגם החזו"א במסכת מועד כותב כך, ולפי דבריו אפילו בדיעבד זה לא חל. דהיינו, אם לוקחים דבר שהוכשר לקבל טומאה, כיון שזה טמא ממילא החילול לא חל בכלל. אבל יש כאלה האומרים שתלוי מה, לחלל מעשר שני על דבר שהוכשר לקבל טומאה זה אכן לא תופס, אבל פה אני לא עושה בשביל לאכול אותו, אלא המטרה בשביל לאבד אותו, ואם זה בשביל לאבד, מותר.

א"כ למסקנה, הכי טוב לחלל על מטבע. מי שיכול, זה הכי טוב והכי חלק לפי כל הדעות ומכל הבחינות. אם לא, אזי יחלל על פירות, אבל על פירות שלא הוכשרו לקבל טומאה, כפי שאמרנו כגון פירות יבשים כמו שקד או אגוז. ואם לא, אפשר אפילו על לחם או על יין, ואפילו על קמח אפשר לפזר אותו באויר. וגם מי שעושה על סוכר, יש לו על מה לסמוך. ואם ירצה להחמיר, כפי שאמרנו מקודם שאפשר לעשות זאת גם אחרי פסח, א"כ יש לו עכשיו אפשרות לעשות בצורה עוד יותר טובה, כי יש אומרים שזה לא תפס אפילו בדיעבד. יש מקום גדול להחמיר. אם אפשר עכשיו לעשות זאת, שיעשה כן. יש כאן נפ"מ גדולה, כי מי שלא היתה לו אפשרות לעשות עד עכשיו, יש כאלה פוסקים שזה לא חל אפילו בדיעבד, לכן שיעשה זאת עכשיו, גם את הביעור וגם את הוידוי מעשרות. כמו שאמרנו שלדעת המנחת חינוך עבר זמנו של הוידוי, אבל בדרך אמונה הביא ראיה מהמאירי שאין לזה זמן, מתי שיזכר יעשה זאת.

להיות ציוני יותר מראש הממשלה? אני כמו ראש הממשלה, לא אומר לא נפילת אפים ולא הלל. אינני צריך להיות ציוני יותר ממה שהוא. הלל הוא אומר? לא. גם אני לא אומר. נפילת אפים הוא גם לא אומר. גם ק"ש הוא לא אומר... אבל התשובה הזאת חדה מאד. וה' ברוך הוא יאיר עינינו.

שאלה: אפשר לחלל את המטבע של המעשר על סוכר, גם לכתחילה?

תשובת מרן שליט"א: טוב ששאלת את השאלה הזאת בעניין לחלל על סוכר, על אף שאולי צריך להסביר זאת אולי יותר באריכות. לכתחילה עדיף לחלל על מטבע, כי לפי כל הדעות מטבע הוא טוב, ולהשליך אותו לים או לבור עמוק. אבל לפי דעת הרמב"ם והשו"ע אפשר לחלל גם על פירות, אולם יש אומרים שזה דוקא על פירות שלא הוכשרו לקבל טומאה, דהיינו שלא בא עליהם מים. לכן מי שרוצה לצאת מכל ספק, צריך לקחת פרי כמו אגוז או שקד, שלא בא עליו מים. אבל פירות אחרים, כגון תפוח עץ וכדו', וק"ו לחם וכדו', דברים אלו הוכשרו לקבל טומאה, כי בודאי שבא על זה מים.

אבל למעשה, בספר ארץ ישראל מביא שיש רבנים שנהגו לחלל אפילו על סוכר, למרות שבעצם הוא הוכשר לקבל טומאה. כך מובא גם בספר טל אורות ובספר ארץ החיים, והרב טיקוצינסקי כותב בספר ארץ ישראל דף קכ"א כך, שמעתי שהיו מגדולי ירושלים שהורו לחלל מעשר שני גם על חתיכת סוכר שווה פרוטה, כי גם סוכר הוא פרי, ולמסמס אותו במים ולשפוך אותו. יש כאלו המציעים לקחת סוכר כי זהו דבר שאפשר לאבד אותו בקלות. אם זה פרי, צריך לאבד ולקלקל אותו. הרי בכדי שלא יבואו ידי מכשול, צריך לאבד אותו, וסוכר זה דבר הכי קל לאבדו. מצד שני הוא אומר, שיש מערערים על זה, כי זה דבר שהוכשר לקבל טומאה, ואין לחלל

וממילא אין עניין להקדימו לפני המזמורים הרגילים. מה שכן יכול להיות, שיש כאלה שעשו זאת [אמרו למנצח בנגינות מזמור שיר לפני שני המזמורים הרגילים] בכדי שלא ישכחו לאומרו, כי אם דוחים זאת, עלולים לשכוח. לכן יש המעדיפים להגיד אותו מיד ביחד, כי עלולים לא לשים לב ולהשמיט אותו.

שאלה: מהרי"ץ מביא טעם נוסף לגבי העניין של להקדים את המזמורים שאומרים בשאר ימות השנה [לפני עלינו לשבת של ערבית] ורק אח"כ להגיד למנצח בנגינות, מדין תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. אבל לכאורה ידוע לגבי הכלל הזה, שכאשר יש סיבה להקדים האחד על פני השני, מקדימים ולא אומרים תדיר קודם. א"כ מה הסיבה שכאן אנו אומרים אותו אחרי המזמורים התדירים?

תשובת מרן שליט"א: אתה שואל טוב, ולכן בשנים שעברו כך היינו עושים, מטעם זה, אבל בסופו של דבר חזרנו בנו. כי למעשה לכאורה כך חושבים, שיש קשר בין ספירת העומר לבין מזמור למנצח בנגינות מזמור שיר, אבל אכן אין קשר בין המזמור לספירה. דהיינו, בספר אבודרהם כותב לומר את המזמור הזה בשחרית בבוקר, זאת אומרת שבכלל לא קשרו אותו עם ספירת העומר. זהו מזמור שאומרים אותו בימי ספירת העומר, אבל אינו קשור ישירות לספירה. ממילא, אם האבודרהם אמר אותו בכלל בבוקר, מובן היטב למה מהרי"ץ שם את המזמור הזה לאמרו אחרי המזמורים הרגילים, כי הוא לא ראה אותו כקשור ישירות עם הספירה, אלא רק לימי ספירת העומר. נכון שאנו לא אומרים אותו בבוקר, אבל רק הבאתי אותו כראיה קיצונית, שהוא אמר אותו בבוקר. הרי הספירה ודאי בלילה, והוא השאיר את המזמור הזה לבוקר, משמע ודאי שהוא לא קשור לספירה. מהרי"ץ עושה חשבון, כיון שהמזמור קשור לימי הספירה אבל לא לספירה עצמה, לכן בעצם עדיף להגיד אותו אחרי המזמורים הרגילים. האבודרהם לא קשר זאת בכלל בספירה, הוא אמר להגיד זאת בשחרית אחרי שיר של יום לפני פיתום הקטורת, ואחרי הספירה ממש הוא בכלל אינו מזכיר מזמור זה, רואים שהם בכלל לא קשרו אותו עם הספירה. לכן הגענו למסקנא שמהרי"ץ צודק בהחלט, כי אינו קשור,

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בלבד, נערך והוגהה לפי הבנת השומע. השיעור לא עבר את הגהתו של מרן שליט"א ולא היה לנגד עיניו קודם הוצאתו. העורך השתדל מאד להיצמד לדברים כפי שנאמרו בשיעור, למעט שנויי סגנון, כפל לשון וכדו', להוסיף ציוני מקורות ולהדגישם, וכן להוסיף חלק נכבד מהשו"ת שבסוף השיעור. על אף האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון. ניתן להקדיש את הוצאת השיעור לע"נ, או לרפואה, הצלחה ופרנסה טובה. פרטים בטלפון: 050-4140741